

Kako pretraživati?

3.1 OSNOVNI PREDUVJETI

Preduvjeti za korištenje online baza podataka su:

- računalo s pristupom Internetu čija je IP adresa unutar raspona registriranog za određenu bazu podataka¹
- računalo s pristupom Internetu te korisničko ime (*User ID*) i lozinka (*Password*) dobiveni od administratora Centra za online baze podataka ili u knjižnici vaše ustanove²
- instaliran web preglednik (Mozilla Firefox, Opera, Internet Explorer i sl.)
- osnovna znanja rada na računalu.

3.2 ODABIR BAZE PODATAKA

Prvi korak u pretraživanju je odabir baze podataka za pretraživanje. Bazu podataka možete odabrati na abecednom popisu ili na pregledu raspoloživih baza podataka iz jedinog znanstvenog područja.

Abecedni pregled dostupnih baza podataka (8/53)

A | B | C | D | E | F | G | H | I | J | K | L | M | N | O | P | Q | R | S | T | U | V | W | X | Y | Z

LEGENDA: cjelovit tekst, djelomično cjelovit tekst, bibliografska baza podataka, otvoreni

Cambridge Journals Online	Cambridge Journals Online je poslužitelj za dostavljanje online sadržaja za kolekciju Cambridge University Press, koja se sastoji od preko 200 vodećih časopisa iz svih područja znanosti i medicine.
Cambridge University Press	
ChemWeb	ChemWeb.com nudi pristup informacijama koje kemičari trebaju da bi postigli svoje istraživačke i razvojne mogućnosti, edukaciju, i/ili poslovanje u području kemije i srodnih područja. Jednostavan pristup sažetcima, člancima, časopisima, knjigama, forumima i sl. © 2000 American Chemical Society
Chem Industry, Southern California, USA	
CiteSeer	CiteSeer je digitalna knjižnica znanstvene literature, te alat za pretraživanje koji se fokusira na literaturu vezanu uz informatiku i računarstvo. CiteSeer je razvio NEC i trenutno ga održava Penn State's School of Information Sciences and Technology
NEC	
Clinical Pharmacology	Baza Podataka Clinical Pharmacology nudi pristup suvremenim, konciznim i kliničkim monografijama lijekova za sve (U.S.) lijekove na recept, teško nabavljive biljne i prirodne proizvode.

Pregled baza podataka po područjima - Biomedicina i zdravstvo (31/53)

LEGENDA: cjelovit tekst, djelomično cjelovit tekst, bibliografska baza podataka, otvoreni

Academic Search Premier	Najveća svjetska znanstvena, multidisciplinarna baza podataka cjelovitog teksta na prvanstveno akademskim ustanovama. Sadrži cjeloviti tekst oko 4 650 časopisa, 6000000 knjiga i 100000000 izvornih dokumenata. Sadrži i recenzije, dodatnih 8 200 časopisa dostupno je do razdoblja od 1980. do 2000. godine. Ova...
EBSCO Publishing	
Blackwell Synergy	Blackwell Synergy je baza online časopisa proizvedena od Blackwell Publishing. Pokriva područja znanosti, medicine, farmacije i farmaceutičke tehnologije. Blackwell Synergy pomaže u poboljšanju kvalitete istraživanja time što omogućava pristup cjelovitom tekstu i izvornim slikama. Blackwell Synergy nudi i usluge za pretraživanje i citiranje.
Blackwell Publishing	
Books@Ovid	Books@Ovid je kolekcija elektroničkih knjiga mnoštva različitih izdavača o temama iz područja znanosti, medicine, farmacije i farmaceutičke tehnologije. Books@Ovid nudi cjeloviti tekst i izvornu sliku za većinu publikacija. Books@Ovid pruža brz pristup veoma bitnim dijagnostičkim, istraživačkim i kliničkim dokumentima.
Ovid Technologies, Inc.	
Cambridge Journals Online	Cambridge Journals Online je poslužitelj za dostavljanje online sadržaja za kolekciju Cambridge University Press, koja se sastoji od preko 200 vodećih časopisa iz svih područja znanosti i medicine.
Cambridge University Press	
Clinical Pharmacology	Baza Podataka Clinical Pharmacology nudi pristup suvremenim, konciznim i kliničkim monografijama lijekova za sve (U.S.) lijekove na recept, teško nabavljive biljne i prirodne proizvode.

Detaljan opis pojedine baze podataka zajedno s informacijama o razini dostupnosti možemo vidjeti ako kliknemo na poveznicu s naziva pojedine baze podataka.

Pregled podataka o bazi

Naziv baze podataka:	EconLit
Dodatni naziv baze podataka:	
Opis baze podataka:	EconLit, baza podataka Američkog Ekonomskog Društva (AEA), je izvor ekonomske literature na svijetu. EconLit je pouzdan izvor citirane ekonomske literature iz razdoblja od 1969. godine do danas. Sadrži tekstuale članke iz svih područja ekonomije, uključujući kapitalnu teoriju, ekonometriju, ekonomsku prognozu, okolišnu ekonomiju, državne regulative, radnu ekonomiju, monetarnu teoriju, urbanu ekonomiju i razvojne mogućnosti.
Vrsta sučelja za pretraživanje:	EBSCO
Vrsta baze podataka:	Cjelovit tekst
Da li baza podataka sadrži puni tekst:	Sve
Vremenski period - raspored godina baze podataka:	Od: 1969
Baza podataka je na raspolaganju u periodu:	Od: 1969
Licenca:	Ustanove
Licenca (napomena):	Popis ustanova sa pravom pristupa
Vrsta pristupa:	Pristup je reguliran preko IP raspona
Broj zapisa ukupno:	735000
Broj novih zapisa godišnje:	
Proizvođač:	American Economic Association

¹ Svaka akademska i znanstvena ustanova u Republici Hrvatskoj ima mrežu organiziranu unutar jednog ili više raspona IP adresa. Isto tako, svako računalo s pristupom Internetu ima određenu IP adresu, bilo da je ona promjenjiva ili stalna. IP adresu računala na kojem radite možete jednostavno doznati ako radite s Windowsima, tako da pokrenete Command Prompt (MSDOS prompt) i utipkate naredbu *nslookup*. IP broj računala na kojem radite možete doznati i preko web adrese <http://www.showmyip.com/>;

² Na ovaj je način većinom riješen pristup kod biomedicinskog konzorcija.

Ako vas sustav pita za korisničko ime (*User ID*) i lozinku (*Password*), npr. ako ste član biomedicinskog konzorcija, upišite podatke i kliknite na tipku **Start**.

To start a session with Ovid:

- Enter your user ID and password below
- Choose a user mode (Basic or Advanced)
- Click the "Start Ovid" button once

LOGIN

ID:

Password:

START OVID

Mode: Basic
 Advanced
 Find Citation

Poveznica *Pretraživanje* odvest će vas na sučelje za pretraživanje odabrane baze podataka. Svaka baza podataka, ili skupina baza podataka, ima svoje sučelje za pretraživanje ovisno o proizvođaču/dobavljaču baze podataka. Najviše baza dostupno je preko Ovidovih sučelja (tvrtka Wolters Kluwer – Ovid) i EBSCO (EBSCO Publishing), dok ostale baze podataka imaju vlastita sučelja preko kojih se pretražuju. Sva su sučelja zasnovana na web tehnologiji i nije potrebno instalirati dodatne programe osim web preglednika. Sučelja imaju zajedničke značajke (prozor u koji se unosi upit), ali i svoje specifičnosti pa ćemo pretraživanje preko svakog sučelja objasniti zasebno u nastavku ove brošure. Kada svladate vještinu pretraživanja jedne od baza podataka, moći ćete je vrlo lako koristiti i za pretraživanje drugih baza podataka.

3.3 PRIPREMA I PROVEDBA PRETRAŽIVANJA

Najčešći postupci kod pretraživanja baza podataka su:

1. pretraživanje (predmetno, po autoru, po časopisu/izvorniku) – jednostavno i napredno
  2. kombiniranje rezultata pretraživanja
  3. ograničavanje pronađenih rezultata
  4. pregled rezultata pretraživanja
  5. pohrana, ispis i slanje rezultata elektroničkom poštom
- Svaki od ovih postupaka detaljno ćemo objasniti za svako sučelje preko kojeg se pretražuju pojedine baze podataka. Prije toga ćemo objasniti neke značajke pretraživanja koje se odnose na sve baze podataka, kako bismo se kasnije lakše posvetili određenim detaljima. To su osnovno oblikovanje upita za pretraživanje, znakovi za kraćenje i zamjenski znakovi, transliteracija, operatori i mapiranje. Sve nabrojano je u funkciji lakšeg i sveobuhvatnijeg pretraživanja koje će kao rezultat dati relevantne rezultate.

3.4 OBLIKOVANJE UPITA ZA PRETRAŽIVANJE

Za što uspješnije pretraživanje, savjetujemo da unaprijed pripremite upit za pretraživanje. Na primjeru predmetnog pretraživanja bit će objašnjeni koraci pri takvom oblikovanju upita.

1. korak

- **što preciznije formulirajte rečenicu koja predstavlja upit**, npr. "How mobile phones influence health of teenagers?"

Napomena: Vrlo je važno da upit ne bude preopćenit kako ne biste dobili previše rezultata pretraživanja. Nastojte upit što više usmjeriti na vaš trenutačni interes. Samo ako dobijete premalo rezultata, upit možete proširiti, tj. učiniti ga općenitijim.

2. korak

- **raščlanite pitanje na samostalne, nezavisne pojmove**, u ovom slučaju na: *mobile phone, health, teenager*

Napomena: Raščlanjivanje pitanja na nezavisne pojmove dat će dobar pregled broja radova koji se bave zasebnim pojmovima. To će pak korelirati s brojem istraživanja o pojedinom pojmu.

3. korak

- **svaki od pojmova raščlanite na srodne pojmove, uzimajući u obzir sinonime, različitu terminologiju i sl.**, npr. za mobilni telefon pretraživat ćete po svim izrazima koje je autor mogao koristiti pišući o mobilnim telefonima: *cellular phone, mobile phone, GSM*, itd. (općenito, što više sinonima uključite – rezultati pretraživanja bit će kvalitetniji)

Napomena: Za raščlanjivanje pojmova na srodne izraze potrebno je ne samo dobro poznavati engleski jezik, već i razlike između npr. britanske i američke inačice engleskog jezika.

Kombinirajte sinonime Booleovim operatorom³ OR da biste uključili sve srodne pojmove, npr. *mobile phone OR cell phone OR gsm*.

4. korak

- **odredite sve gramatičke oblike svakog od izraza⁴ kako biste dobili radove koji sadrže sve oblike dane riječi**, što će znatno unaprijediti vaše pretraživanje, npr. trebate obuhvatiti množinu izraza i različite načine pisanja (npr. *phone* i *phones, teenager* i *teenagers*)

Napomena: Najčešće je dovoljno uključiti množinu. Korisno je nakon korijena riječi staviti znak kraćenja kako biste uključili sve mogućnosti.

*Kombinirajte različite gramatičke oblike Booleovim operatorom OR kako biste dobili što cjelovitije rezultate, npr. *mobile phone(s) OR cell(ular) phone(s) OR gsm*.*

³ Detaljno objašnjenje Booleovih operatora potražite u poglavlju 3.7 na str. 27.;

⁴ Da bi pretraživanje obuhvatilo različite oblike riječi po kojima pretražujete, neophodno je prilikom pretraživanja koristiti kraćenje (*truncation, stemming*) te zamjenske znakove (*wildcard*). Također obratite pažnju na različite načine transliteracije. Više o ovim postupcima pročitajte u nastavku ovog poglavlja.

5. korak

- **kombinirajte raščlanjene nezavisne pojmove Booleovim operatorom AND kako biste došli do početnoga upita**, npr. (*mobile phone(s) OR cell(ular) phone(s) OR gsm*) AND (*health OR healthy*) AND (*teenager(s) OR youth*)

Napomena: Booleovi logički operatori međusobno kombiniraju izraze po kojima ste pretraživali dajući odgovor na vaš početni upit.

3.4.1 Posebnosti pretraživanja biomedicinskih informacija

Iako pri oblikovanju upita za pretraživanje biomedicinskih informacija vrijede gorenavedeni koraci, ovo područje ima svoje posebnosti. Jedan od standarda za oblikovanje kliničkog pitanja je PICOT (P = *patient population*, I = *intervention or area of interest*, C = *comparison intervention or group*, O = *outcome*, T = *time*) koji definira sljedeće dijelove dobrog upita:

- **grupacija** pacijenata koja vas zanima (npr. dob, spol, rasa, određeni poremećaj)
- **intervencija** koja vas zanima (npr. izloženost bolesti, rizično ponašanje, određeni prognostički čimbenik, najnovija praksa utemeljena na dokazima)
- **usporedba** koja vas zanima
- **ishod** (*outcome*) koji vas zanima (rizik bolesti, točnost dijagnoze, učestalost pojavljivanja drugačijeg ishoda)
- **vremenski okvir** (npr. 6 mjeseci)

Na primjeru upita "Pomažu li steroidi pacijentima oboljelima od sepse?" to bi izgledalo ovako:

- pacijenti sa *sepsom* (grupacija)
- tretman *steroidima* (intervencija)
- uspoređujući ih s onima koji ne uzimaju *steroide* (usporedba)
- mijenja *smrtnost* (ishod)?

Zbog složenosti biomedicinskih problema, baze podataka iz tog područja obično su posebno strukturirane kako bi pomogle odgovoriti na ovakve i slične upite.

3.5 ZNAKOVI ZA KRAĆENJE ILI ZAMJENSKI ZNAKOVI

Da bi pretraživanje obuhvatilo različite gramatičke oblike riječi po kojoj se pretražuje, npr. množinu, prefikse, sufikse i sl., neophodno je prilikom pretraživanja koristiti kraćenje (*truncation, stemming*). Postoje tri vrste kraćenja:

- lijevo (zamjenski znak(ovi) dolazi na početku riječi)
- desno (zamjenski znak(ovi) dolazi na kraju korijena

riječi)

- unutarnje kraćenje (zamjenski znak nalazi se u sredini riječi)

Za kraćenje se koriste tzv. zamjenski znakovi (*wildcard*), koji mijenjaju jedan ili više znakova (slova, brojeva i sl.).

Primjeri desnog kraćenja kod različitih baza podataka:

child\$ = *child, childs, children, childrens, childhood*

genetic\$ = *genetic, genetics, genetically*

librar\$ = *library, libraries, librarian, librarians, librarianship*

politic\$ = *politic, politics, political, politically, politician, politicians*

Kraćenje funkcionira isto na svim bazama podataka, jedino što se kod različitih sučelja koriste različiti znakovi za kraćenje. Najčešće se koriste znakovi * i \$.

3.5.1 Ovidove baze podataka

U Ovidovim programima za pretraživanje ne postoji mogućnost **lijevoga kraćenja**.

Desno kraćenje u Ovidovim bazama podataka vrši se tako da se upiše korijen riječi, a zatim doda znak : ili \$. Potrebno je unijeti najmanje tri slova prije znaka za kraćenje, a poželjno je unijeti što više slova kako bi se izbjegli neželjeni rezultati⁵

Koristite:	Da biste:
: ili \$	zamijenili neograničen broj znakova, npr. phone: ili phone\$ = <i>phone, phones, phoneme, phonemes, phonetic, phonetics, phonetically, phonematics...</i>
\$1, \$2, \$3 itd.	ograničili broj znakova iza zadanoga korijena na željeni broj, npr. phone\$1 = <i>phone</i> i <i>phones</i> (izbjegavaju se dokumenti s <i>phonetics</i> i sl.)
?	zamijenili 0 ili 1 znak na kraju ili u sredini riječi, npr. colo?r = <i>colour, color</i>
#	zamijenili jedan znak na kraju ili u sredini riječi, npr. wom#n = <i>women, woman</i>

U istom je izrazu moguće kombinirati više znakova. Npr. ako želite pretraživati po izrazu *organization*, trebali biste obuhvatiti i oblik *organisation*, ali i množinu obaju izraza. U tom ćete slučaju pretraživanje izvršiti po izrazu *organi#ation\$1*.

⁵Npr. ako vas zanimaju radovi o štakorima, a u pretraživanje želite uključiti i množinu, budite oprezni. Upit **rat\$** vratit će i radove s riječima *rationality, ratification* i sl., a ne samo one sa *rats*; u tom slučaju bolje je koristiti **rat\$1!**

3.5.2 Baze podataka EBSCO

U današnjim programima za pretraživanje EBSCO ne postoji mogućnost **lijevoga kraćenja**.

Desno kraćenje u bazama EBSCO vrši se tako da se upiše korijen riječi, a zatim doda znak *. Potrebno je unijeti najmanje tri slova prije znaka za kraćenje, a poželjno je unijeti što više slova kako bi se izbjegli neželjeni rezultati.

Koristite:	Da biste:
*	zamijenili neograničen broj znakova, npr. <i>phone*</i> = <i>phone</i> , <i>phones</i> , <i>phoneme</i> , <i>phonemes</i> , <i>phonetic</i> , <i>phonetics</i> , <i>phonetically</i> , <i>phonematics</i> ...
?	zamijenili 1 znak na kraju ili u sredini riječi, npr. <i>ne?t</i> = <i>neat</i> , <i>nest</i> , <i>next</i> .... EBSCOhost neće naći <i>net</i> jer ovdje zamjenski znak zamjenjuje isključivo jedan znak.

3.5.3 Ei Village 2

U bazama unutar Ei Village 2 automatski je uključena opcija Autostemming koja vrši proširivanje izraza za pretraživanje različitim gramatičkim oblicima. Ako je Autostemming uključen nije potrebno koristiti znak za kraćenje *.

Koristite:	Da biste:
*	zamijenili neograničen broj znakova, npr. <i>phone*</i> = <i>phone</i> , <i>phones</i> , <i>phoneme</i> ...

3.5.4 INIS

U bazi podataka INIS moguće je i **lijevo i desno kraćenje**. Kao i kod Ovidovih baza podataka, moguće je kombiniranje više znakova za kraćenje i zamjenskih znakova u jednom upitu.

Koristite:	Da biste:
*	zamijenili neograničen broj znakova na početku ili kraju riječi, npr. <i>*phone</i> = <i>phone</i> , <i>telephone...phone*</i> = <i>phone</i> , <i>phones</i> , <i>phoneme</i> ...
?	zamijenili 0 ili 1 znak na početku, kraju ili u sredini riječi, npr. <i>?end</i> = <i>end</i> , <i>bend</i> , <i>send</i> , <i>tend</i> ... <i>colo?r</i> = <i>colour</i> i <i>color</i> , <i>phone?</i> = <i>phone</i> i <i>phones</i>
#	zamijenili bilo koju riječ u izrazu, npr. <i>Institute # Technology</i> = <i>Institute of Nuclear Energy Technology</i> , <i>Indian Institute of Technology</i> , <i>Korea Advanced Institute of Science and Technology</i> , <i>Institute of Physics and Technology of Materials</i> ...

3.5.5 WoS

U bazi podataka WoS postoji samo mogućnost desnoga kraćenja. Moguće je koristiti najviše dva znaka za kraćenje/zamjenska znaka unutar jedne riječi. Potrebno je prije znaka za kraćenje upisati barem 3 slova.

Koristite:	Da biste:
? ili \$	zamijenili jedan znak unutar ili na kraju riječi, npr. <i>phone*</i> = <i>phone</i> , <i>phones</i>
*	zamijenili 0, 1 ili više znakova u sredini ili na kraju riječi, npr. <i>phone*</i> = <i>phone</i> , <i>phones</i> , <i>phonem</i> , <i>phonetics</i> ... <i>colo*r</i> = <i>colour</i> , <i>color</i>

3.5.6 ScienceDirect

U bazi podataka ScienceDirect (Elsevier) postoji mogućnost desnog i unutarnjeg kraćenja. Za desno kraćenje koristite znak !, a za unutarnje znak *. Ako * koristite i za desno kraćenje morate koristiti točno onoliko zamjenskih znakova koliko želite zamijeniti slova!

Koristite:	Da biste:
!	zamijenili neograničeni broj znakova na kraju riječi, npr. phone* = phone, phones, phonetics
*	zamijenili 0, 1 ili više znakova u sredini ili na kraju riječi, broj zamjenskih znakova (zvjezdica) određuje broj slova, npr. phone** = phone, phones, phonem (ali ne i phonetics!) transplant** = transplant, transplanted i transplanter (ali ne i transplantation!) colo*r = colour, color wom*n = woman i women bernst**n = bernstein, bernstien

3.5.7 Scopus

U bazi podataka Scopus (Elsevier) postoji mogućnost desnog i unutarnjeg kraćenja. Za desno kraćenje koristite *, a za unutarnje kraćenje?. Unutar jednog izraza moguće je koristiti samo jedan zamjenski znak!

Koristite:	Da biste:
?	zamijenili jedan ili nijedan znak bilo gdje unutar riječi, npr. wom?n = woman i women analy?e = analyse i analyze.
*	zamijenili 0 ili više znakova u sredini ili na kraju riječi, npr. behav* = behave, behavior, behaviour, behavioural, behaviourism, i dr. h*emoglobin = hemoglobin i haemoglobin, hemidemphosphoryl montotremoglobin i dr

Pronalaženje naglašenih i posebnih znakova:

Zapise radova drugih govornih područja možete pretraživati korištenjem naglasaka, ali i bez naglasaka. Rezultati će sadržavati obje mogućnosti.

- Npr., bez obzira pretražujete li po *España* i *Espana*, oba će izraza biti pronađena.

To se također odnosi i na posebne znakove:

- Posebne znakove koji imaju uobičajene ekvivalente ¶ r2 - pr2.
- Posebne znakove koji nemaju uobičajene ekvivalente. Interpunkcije i razmaci će se ignorirati.
- Za pretraživanje posebnog znaka ili interpunkcije koristite navodnike, npr. "¶".

3.6 TRANSLITERACIJA⁶

Iako su radovi izvorno objavljeni na različitim jezicima, jezik baza podataka je univerzalan: engleski jezik, pa se stoga izvorni podaci o radu prema potrebi transliteriraju. Kako ne postoji jedinstvena općeprihvaćena i općeprijemljiva kodna stranica za posebne znakove unutar pojedinih svjetskih jezika i pisama, podaci iz radova najčešće su transliterirani vrlo neujednačeno, čak i unutar iste baze podataka.

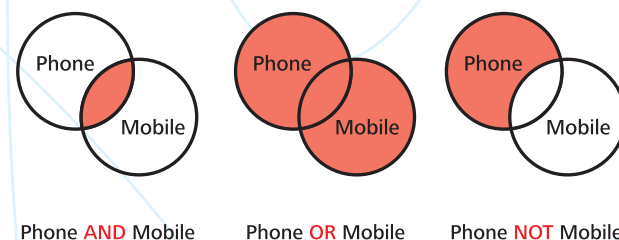
Kod pretraživanja po hrvatskim imenima, npr. u poljima *Author* i *Institution*, umjesto hrvatskih znakova č, ž, š i đ koristit ćete c, z, s i d. No kako ponekad i sami autori unaprijed transliteriraju svoje ime i ime ustanove, događa se da se unutar iste baze koriste "Rudjer", "Rugjer" i "Ruder" za naziv iste ustanove!

Jedina baza podataka koja omogućava pretraživanje po specijalnim znakovima pojedinih jezika je Scopus. Tako ćete u Scopus bazi podataka moći pretraživanje izvršiti po "Ruđer" ili po "Ruder" u polju ustanove (*Affiliation*) i dobiti iste rezultate!

3.7 OPERATORI

3.7.1 Boolevi operatori AND, OR i NOT

Standardni Boolevi⁷ operatori AND, OR i NOT koriste se za povezivanje riječi i izraza unutar upita za pretraživanje. Ove operatore koriste svi bolji programi za pretraživanje baza podataka.

Operator AND sužava pretraživanje, tako da su u rezultat uključeni samo oni dokumenti koji sadrže SVE riječi ili izraze povezane s tim operatorom.

⁶ Transliteracija – prenošenje iz jednoga pisma u drugo, prenošenje slova jednoga pisma pomoću slova drugoga pisma (V. Anič, I. Goldstein. Rječnik stranih riječi. Zagreb: Novi liber, 1999. Str. 1310.);

⁷ George Boole (1815.-1864.) - engleski matematičar, razvio algebru sustava koji se sastoji od samo dva moguća stanja.

Za upit *mobile AND phone* rezultat pretraživanja bit će samo dokumenti koji sadrže obje riječi: **I mobile I phone.**

Operator OR proširuje pretraživanje, dajući kao rezultat radove u kojima se pojavljuje BILO KOJA od riječi ili izraza povezanih s tim operatorom, uključujući radove u kojima se pojavljuju sve navedene riječi ili izrazi.

Ovaj operator koristite u slučaju ako želite uključiti sve sinonime izraza po kojima pretražujete.

Na upit *mobile OR phone* rezultat pretraživanja bit će svi radovi koji spominju riječ Ili *mobile* Ili *phone*, Ili obje riječi istovremeno.

Operator NOT koristi se za isključivanje neke riječi iz pretraživanja.

Ovaj operator ograničava pretraživanje samo na one radove koji sadrže prvu riječ ili izraz, a NE sadrže drugu.

Za upit *mobile NOT phone*, kao rezultat pretraživanja dobit ćete samo radove u kojima se pojavljuje riječ *mobile*. Dokumenti u kojima se spominje *phone* neće biti uključeni u rezultate pretraživanja. **Budite vrlo oprezni pri korištenju ovog operatora jer nećete dobiti NITI JEDAN dokument koji sadrži drugu riječ ili izraz, čak i ako sadrži onu prvu.**

Za učinkovito korištenje različitih riječi i izraza u samo jednom upitu kombiniraju se Boolovi operatori (*nesting*). Pri korištenju više operatora, za grupiranje izraza koriste se zagrade, npr.: (*mobile or cellular*) etc.

(*mobile OR cellular*) AND (*phone OR telephone*) OR *GSM*

3.7.2 Ostali operatori

3.7.2.1 Ovidove baze podataka

Operatori približnosti (**ADJ**) i učestalosti (**FREQ**) mogu se koristiti samo kod pretraživanja baze Current Contents.

U primjeru (*mobile adj2 phone*).*tw*. pretraživanje tekstualnih polja (*Textword = tw*) vrši se po izrazima u kojima se između izraza *mobile* i *phone* nalaze najviše dvije riječi (npr. *mobile and cellular phone*).

Operator približnosti ADJ (*Adjacency*) definira udaljenost između dvije riječi po kojima provodite pretraživanje.

Oba Ovidova programa kod upita koji se sastoji od više riječi uvijek koriste operator ADJ iako korisnici to ne primjećuju. Npr. u primjeru *mobile phone.tw*. podrazumijeva se da je primijenjen operator *adj1*, tj. da se izrazi nalaze jedan uz drugi.

Operator učestalosti FREQ (*Frequency*) moguće je koristiti isključivo u polju sažetak (*Abstract = ab*) te određuje učestalost pojavljivanja određene riječi ili izraza u tom polju.

U primjeru *mobile phone\$1.ab./freq=3* pretražuju se samo dokumenti u kojima se izraz *mobile phone\$1* u sažetku pojavljuje najmanje tri puta.

Učestalost pojavljivanja određene riječi ili izraza u sažetku može značiti da je ta riječ (izraz) posebno relevantna za rad.

3.7.2.2 Baze podataka EBSCO

Kao i kod Ovidovih baza podataka, operator približnosti (*Proximity*) koristite da biste definirali najmanju udaljenost između dvije ili više riječi po kojima provodite pretraživanje. Operator približnosti koristite kod pretraživanja po ključnim riječima, a istovremeno možete koristiti i Booleove operatore.

Za operator približnosti koriste se slova N ili W i broj koji određuje broj riječi, a koristite ga između dvije riječi po kojima provodite pretraživanje:

Near Operator (N) - N5 će pronaći sve zapise u bazi podataka unutar kojih se između riječi po kojima pretražujete ne nalazi više od pet (drugih) riječi, neovisno o redoslijedu riječi. Npr. *digital N5 library* će pronaći: *digital library* ali i *digital reference collections in small academic library*.

Within Operator (W) – koristi se na isti način, ali je važan redoslijed riječi. Npr. *digital W5 library* će pronaći *digital library* ali i *digital reference collections in small academic library*, ali neće pronaći *library collections are today mostly digital*.

3.7.2.3 WoS

U bazi WoS može se upotrebljavati operator **SAME**. Koristite ga kada želite da se oba izraza za pretraživanje nalaze u poljima koja pretražujete (npr. u naslovu, sažetku...).

Npr. *pyramid SAME egypt* – rezultati pretraživanja bit će svi radovi koji u pretraživim poljima sadrže te dvije riječi (u bilo kojem poretku).

3.7.2.4 Scopus

• **Operatore približnosti** (*Proximity Operators*) koristite da biste naznačili koliko izrazi po kojima pretražujete smiju biti blizu jedan drugome.

w/nn se može koristiti za određivanje broja riječi koje mogu stajati između izraza po kojima se pretražuje. *w* označuje unutar (*within*), a *nn* označuje broj od 1 do 255

Primjer: *pain w/5 morphine* (izraz *pain* na udaljenosti do 5 riječi od izraza *morphine*)

pre/n slično kao i u prethodnom slučaju pronalazi obje riječi, ali određuje i njihov redoslijed: prva će biti ispred druge, odvojena određenim brojem riječi

Primjer: *neonatal pre/3 screening* (*neonatal* najmanje tri riječi ispred *screening*)

Napomena: nije moguće pretraživati koristeći istovremeno znakove za kraćenje i operatore približnosti, npr. *univ* w/2 antwerp*.

3.8 PREDMETNO OZNAČAVANJE KAO POMOĆ PRI PRETRAŽIVANJU

Zanima li vas nešto o "utjecaju mobilnih telefona na zdravlje", prilikom oblikovanja upita potrebno je paziti ne samo na različitu, ali još uvijek jednostavnu terminologiju, npr.:

- *cellphone*
- *cell phone*
- *cellular phone*
- *cellular telephone*
- *mobile phone*
- *GSM-based mobile*

nego i na složenije i/ili općenitije izraze poput:

- *cellular mobile telephones*
- *cellular/PCS phone antenna*
- *mobile devices*
- *personal wireless telecommunication base station*
- *universal mobile telecommunication system*
- *cellular telephony*
- *mobile communication*
- *cellular mobile communication*
- *mobile telecommunication equipment*
- *wireless communication* i sl.

Uobičajeno je da autori sami predmetno označuju svoj rad, pridajući mu ključne riječi (*Author Keywords*), no ne poznavajući pravu svrhu takvog označavanja ključne riječi često ne opisuju rad na ispravan način.

Da prilikom pretraživanja radova koji se bave mobilnim telefonima ne biste morali koristiti sve gorenavedene izraze, baze podataka dodatno predmetno označuju radove i tako olakšavaju pretraživanje.

Pravo predmetno označavanje vrše indekseri koji dodatno opisuju radove pridajući im:

- **dodatne ključne riječi** (*Keywords Plus*) i **identifikatore** (*Identifiers*)
- **predmetnice** (*Headings, Subject Headings*).
- **klasifikacijske oznake**

U navedenom primjeru indekser će, bez obzira na terminologiju koju je koristio autor, označiti rad s npr. *mobile handsets*.

3.8.1 Kontrolirani izrazi – predmetnice

Za predmetno označavanje indekseri koriste tezaure⁸ koji im osiguravaju konzistentnost terminologije prilikom opisanja radova, bez obzira na raznolikost terminologiju koju koriste autori.

Najjednostavniji primjer tezaurusa su žute stranice telefonskog imenika koje pod izrazom "stolarska radionica" nabrajaju sve stolare, drvodjelje, tokare i sl.

Tezaursi se sastoje od određenih riječi i izraza, tzv. **predmetnica** (*Headings*), vezanih uz određeno znanstveno područje.

Svaka predmetnica unutar tezaurusa ima:

- detaljan opis (sadrži definiciju izraza, godinu kada je izraz ušao u tezaurus, a ponekad su navedene i vrlo detaljne upute za korištenje opisanog izraza)
- sinonime
- izraze s kojima je povezana u značenju
- podređene i nadređene pojmove.

"BIO BIH GOTOVO ZNANSTVENO NEPISMEN DA NEMA OVAKVOG BRZOG NAČINA DOBIVANJA ZNANSTVENIH INFORMACIJA. ZA KUPNJI KNJIGA VRLO JE MALO SREDSTAVA I OBIČNO SU DOSTA SKUPE, A ČESTO DOK SE NAPIŠU I NISU OBRADENA NAJNOVIJA ISTRAŽIVANJA."

⁸ Tezaursi se nazivaju i **kontrolirani rječnici** jer izrazi koji se u njima nalaze prolaze strogu verifikaciju, a nerijetko se razvijaju kroz razdoblje od nekoliko desetaka godina.

Primjer predmetnice *Mobile handsets* u bazi INSPEC:

Mobile handsets	sinonimi/used for (uf)		<i>Mobile phones</i>
	nadređeni pojmovi/ <i>broader terms (bt)</i> .	ako ih koristite, dobit ćete veći broj pronađenih radova	<i>Telephone sets</i>
	tzv. <i>top terms (tt)</i> u hijerarhiji		<i>Telephone sets</i>
	izrazi povezani u značenju/ <i>related terms (rt)</i>		<i>Cellular radio, Mobile antennas, Mobile computing, Mobile radio, Personal communication networks, Transceivers, UHF antennas</i>
DI January 2003	datum kada je predmetnica " <i>cellular radio</i> " dodana u tezaurus		
Telephone sets	prethodni izraz/previous term (pt) koji se kori- stio prije 2003. godine		
B6220C; B6250F; D4045; D4070; E1780; E3644L	klasifikacijski kod		

Načini predmetnog označavanja različiti su kod različitih baza podataka, kao i tezaursi koji se pritom koriste. Za ilustraciju navodimo kontrolirane izraze – predmetnice za *mobile phone* u trima bazama:

- u bazi **Inspecc** upit o mobilnim telefonima pronaći ćete unutar kontroliranog izraza *Mobile handsets*
- u bazi **Medline** koristit ćete predmetnicu: *cellular phone* itd.
- u bazi **Compendex** nalazi se jedna glavna predmetnica: *cellular telephone systems* uz potpredmetnice, kao npr.: *mobile telecommunication systems* i dr.

Važno je napomenuti da je u svakoj bazi koja uključuje predmetnice dovoljno kao upit unijeti izraz *mobile phone*, dok će program, preko tezausa, povezati upit sa svim relevantnim pojmovima – predmetnicama. Taj proces povezivanja upita i predmetnica naziva se mapiranje.

3.8.2 Nekontrolirani izrazi – identifikatori

Indekseri za predmetno označavanje dokumenata mogu koristiti i slobodne, nekontrolirane izraze (*Keywords Plus, Identifiers*), odnosno izraze koji se ne nalaze u tezaursima. Pritom uglavnom nastoje ne koristiti izraze koje je autor već koristio unutar naslova, sažetka i ključnih riječi.

3.9 MAPIRANJE

Mapiranje je proces tijekom kojega se korisnikov upit povezuje s izrazima iz tezausa. Na taj se način korisniku omogućuje postavljanje upita na prirodnom jeziku, neovisno o poznavanju terminologije, sintakse pretraživanja, gramatike i sl. Nakon mapiranja ponuđeni su pojmovi pronađeni u tezaursu, a korisnik ih zatim odabire za daljnje pretraživanje.

Mapiranje se može koristiti isključivo kod baza podataka s rječnikom kontroliranih izraza – tezausom. Trenutačno su to sljedeće baze:

- Ovidove baze podataka:
  - o ERIC
  - o Inspecc
  - o Medline
  - o PsycInfo
- Baze podataka EBSCO:
  - o ERIC
  - o Medline
  - o Georef
  - o PsycInfo
  - o SocIndex
- Ei Village 2:
  - o Compendex
- INIS.

3.9.1 Mapiranje kod Ovidovih baza podataka

Primjer mapiranja obradili smo na bazi Medline, drugoj najčešće korištenoj bazi u Centru. Postupak mapiranja djelomično se razlikuje ovisno o tome koji program koristite za pretraživanje.

1. U naredbeni redak upišite izraz za pretraživanje *cellular phone* i označite kućicu *Map Term to Subject Heading*. Kliknite na **Search** za nastavak rada.

Enter **Keyword** or phrase (use "\$*" for truncation): Map Term to Subject Heading
 SEARCH

2. U prozoru *Mapping Display* prikazane su sve dostupne predmetnice za izraz *mobile phone*.

Your term mapped to the following Subject Headings:
 Click on a subject heading to view more general and more specific terms within the tree.
 See term mapped to thesaurus term

Include All Subheadings
 Combine selections with: **CONTINUE >>**

Select	Subject Heading	Explode	Focus
☒	Cellular Phone	☐	☐
☐	mobile phone.mp. search as Keyword	☐	☐

Opcije *Explode* i *Focus* omogućuju dodatno proširivanje ili sužavanje pretraživanja:

- *Explode* omogućava da dobijete SVE radove koji sadrže željenu predmetnicu
- *Focus* će ograničiti pretraživanje samo na radove kojima je tražena predmetnica ujedno i glavna tema.

Ako vam nijedna od ponuđenih predmetnica ne odgovara, označite kućicu *Search as Keyword*. Tako ćete zaobići pretraživanje po predmetnicama.

3. Kliknite na naziv predmetnice (u našem primjeru *Telephone*) ako želite pogledati izraze povezane s tom predmetnicom. Rezultati su vidljivi u novom prozoru:

Information Sciences (Non MeSH)			
☐	Information Science	205	☐
☐	Book Collecting	28	☐
☐	Chronology	567	☐
[+]	Classification	1873	☐
[+]	Communication	18621	☐
[-]	Communications Media	257	☐
☐	Erotica	306	☐
☐	Library Materials	57	☐
[+]	Mass Media	3442	☐
[+]	Publications	695	☐
[+]	Teaching Materials	2035	☐
[-]	Telecommunications	1419	☐
☐	Electronic Mail	661	☐
☐	Radar	142	☐
☐	Radio	407	☐
☐	Satellite Communications	405	☐
☐	Telefacsimile	96	☐
[+]	Telemedicine	4752	☐
[-]	Telephone	3227	☐
☐	Answering Services	14	☐
☒	Cellular Phone	738	☐
☐	Modems	29	☐
[+]	Television	2094	☐
☐	Videoconferencing	128	☐

Klikom na ikonu **I** možete pronaći detaljne informacije o predmetnici:

Scope Note Display

Scope Note for: *Cellular Phone*

MeSH HEADING: CELLULAR PHONE
SCOPE: Analog or digital communications device in which the user termed cellular because the service area is divided into multiple to the local transmitter.

YEAR of ENTRY: 2003

PREVIOUS INDEXING: Telephone (1991-2002)

REFERENCES:

Used For:
 car phone
 mobile phone
 telephone, cellular
 cell phone
 portable cellular phone
 transportable cellular phone

Za povratak na prethodnu stranicu kliknite na **Previous Page**.

Za nastavak rada kliknite na **Continue**.

4. U prozoru *Subheading Display* odabirete potpredmetnice po kojima želite pretraživati.

Combine selections with: **CONTINUE >>**

Subheadings for: **Cellular Phone**

Include All Subheadings (738)

-- or choose one or more of these subheadings --

☐ /cl - Classification (3)	☐ /st - Standards (22)
☐ /ec - Economics (2)	☐ /sn - Statistics & Numerical Data (35)
☐ /es - Ethics (2)	☐ /sd - Supply & Distribution (5)
☐ /is - Instrumentation (44)	☐ /td - Trends (10)
☐ /lj - Legislation & Jurisprudence (29)	☐ /ut - Utilization (70)

U ovom primjeru označite opciju *Include All Subheadings* i kliknite na **Continue**.

5. Na osnovnom zaslonu vidljivi su rezultati pretraživanja za predmetnicu *Cellular phone*. Znak **/** pokazuje da je prilikom pretraživanja korišteno mapiranje.

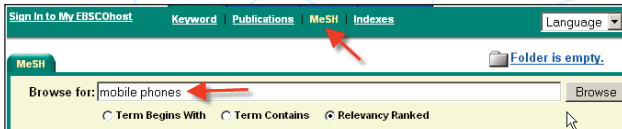
#	Search History	Results	Display
1	Cellular Phone/	738	DISPLAY

Combine Searches Delete Searches Save Search/Alert

3.9.2 Mapiranje u bazama podataka EBSCO

Mapiranje kod baza podataka EBSCO na raspolaganju je samo za određene baze podataka kao što su Medline, ERIC, PsycInfo i SocIndex. Neke vrste tezaurusa na raspolaganju su i kod Business Source Premier, čak i kod Academic Search Premier, ali to je prije doradeni popis ključnih riječi negoli pravi tezaursus. Da baza podataka koju pretražujemo ima na raspolaganju tezaursus, vidjet ćemo po dodatnoj opciji *Thesaurus*, koja će se pojaviti na zaslonu osnovnog pretraživanja. Kod Medline baze pisat će poznati naziv tezaurusa – MeSH (kratica za Medical Subject Headings).

1. Odaberite Medline bazu podataka i kliknite na opciju MeSH. U polje *Browse for* upišite izraz za pretraživanje *mobile phone* i kliknite na **Browse**, ostavljajući odabir *Relevancy Ranked*.

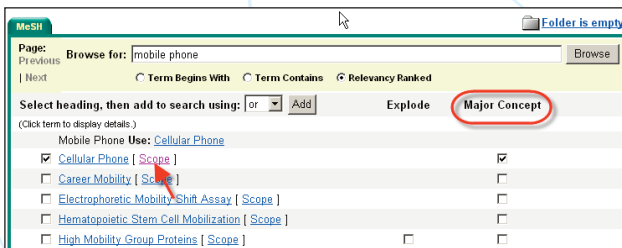

2. Na zaslonu će se prikazati sve dostupne predmetnice za izraz *mobile phone*. Klikom na **Scope** možete pogledati detaljne informacije o

Kraj predmetnica će se pojaviti opcije *Explode* i *Major Concept* koje omogućuju dodatno proširivanje ili sužavanje pretraživanja:

- *Explode* omogućava da dobijete SVE radove koji sadrže željenu predmetnicu
- *Major concept* će ograničiti pretraživanje samo na radove kojima je tražena predmetnica ujedno i glavna tema.

predmetnici, kao što su podpredmetnice, opis predmetnice, godinu kada je unesena u tezaursus, kako se zvala prethodna predmetnica te nabrojane izraze koje zamjenjuje.

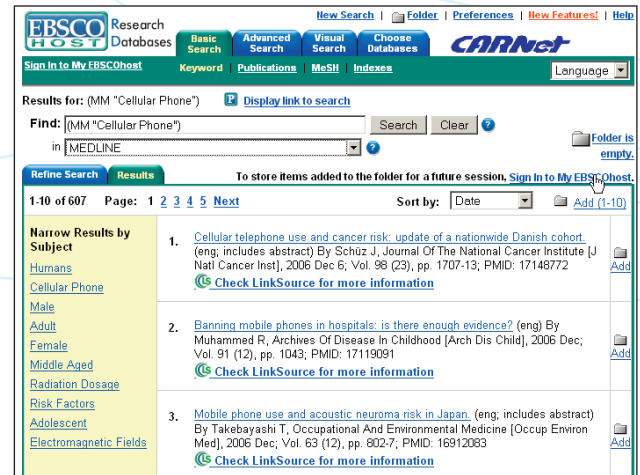

3. Klikom odaberite kućicu pored naziva predmetnice (u našem primjeru *Cellular phone*) i pored opcije *Major Concept*, a zatim kliknite na **Add**. Odabrana predmetnica pojavljuje se u naredbenom retku *Find*.

Za nastavak pretraživanja kliknite na **Search**.

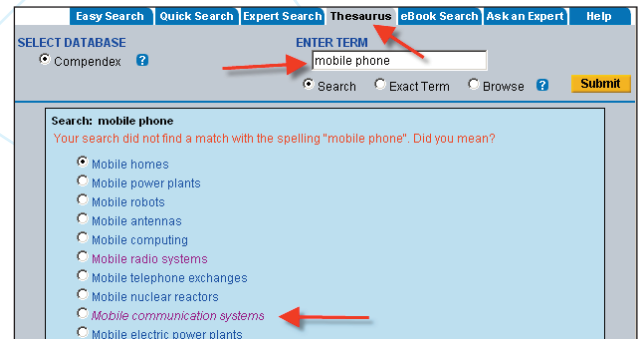
4. Na osnovnom zaslonu vidljivi su rezultati pretraživanja za predmetnicu *Cellular phone*.

3.9.3 Mapiranje u Ei Village 2 / baza podataka Compendex

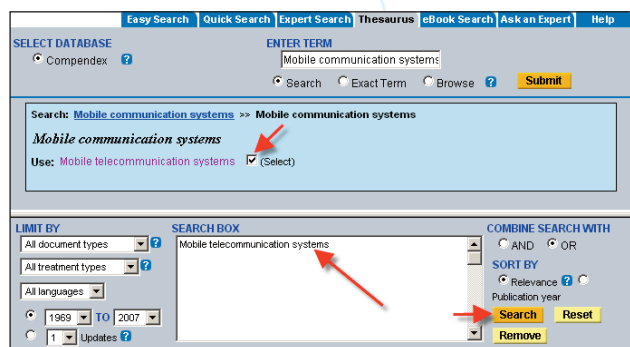
Da je mapiranje na raspolaganju kao pomoć pri pretraživanju prepoznaje se po opciji *Thesaurus* na osnovnom zaslonu za pretraživanje. Iako korištenje tezaurusa u Compendex bazi podataka nije ni približno toliko intuitivno kao u Ovidovim ili Ebscovim bazama podataka, pomoći će vam ako ne poznajete dobro terminologiju.

1. U polje *Enter Term* upišite izraz za pretraživanje „mobile phone” i kliknite na **Submit**.

2. Od ponuđenih izraza odaberete „Mobile communication systems” i kliknite na **Search Again**. Potom kliknite na poveznicu „Mobile communication system” nakon čega ćete dobiti predmetnicu „Mobile telecommunication system”.

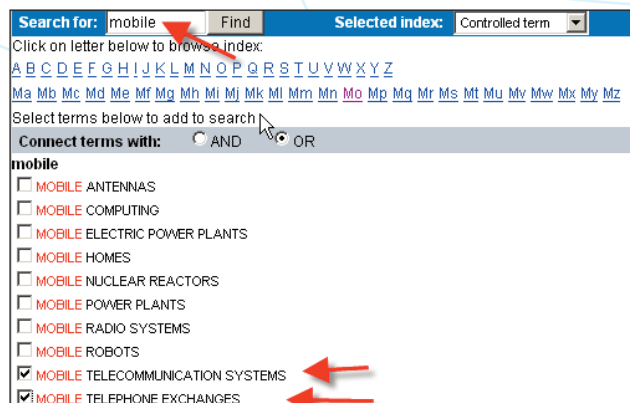
Klikom na **Select** u donjem zasebnom prozoru vašeg preglednika odabrani izraz će se pojaviti unutar kućice *Search Box* nakon čega ćete kliknuti na **Search**.

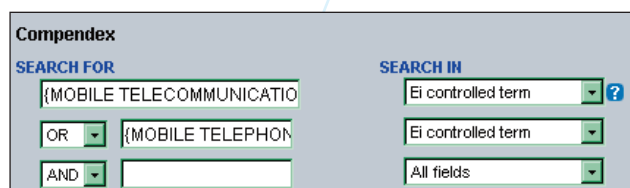
3. Iste rezultate pretraživanja dobit ćete ako u desnom prozoru *Browse Index* odaberete opciju *Ei controlled term*, a zatim pritisnete tipku **Browse**

4. U prozoru *Lookup* program će se pozicionirati na prvi izraz u abecednom popisu kontroliranih izraza – predmetnica. U kućicu *Search for* unesite izraz *mobile* i kliknuta **Find**

U nizu izraza odaberite *Mobile communications* i *Mobile telephone* klikom na kućicu s lijeve strane izraza. Odabrane predmetnice pozicioniraju se kao upiti u polja za pretraživanje (*Search for*) na početnoj stranici.

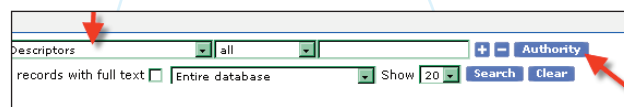
Ako odaberete više od tri predmetnice, svaka će se sljedeća učitati na treću poziciju, što znači da će izbrisati onu prethodnu.

Uklanjanjem odabranoga izraza iz indeksa uklanjate ga i iz obrasca za pretraživanje.

Na kraju kliknite na **Search**, kako biste proveli pretraživanje prema oba izraza u polju *Ei controlled term*.

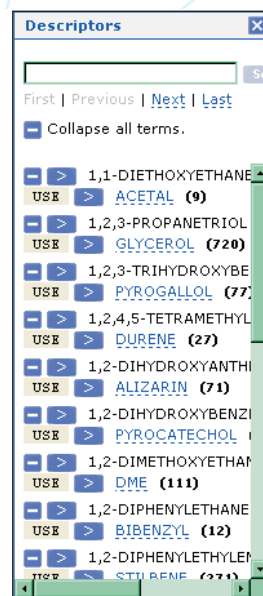
3.9.4 Mapiranje u bazi podataka INIS

1. Na osnovnom zaslonu odaberite *Descriptor* kao polje za pretraživanje.

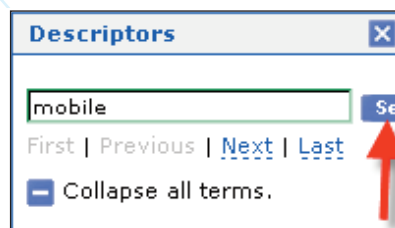

Kliknite na tipku **Authority** desno od prozorčića kako biste dobili abecedni popis kontroliranih izraza – predmetnica.

2. U novo otvorenom prozoru *Descriptors* klikom na **First** i **Last** možete doći na početak, odnosno kraj liste predmetnica. Prve su na listi predmetnice koje započinju brojem, a zatim one koje počinju slovima i to od A do Z.

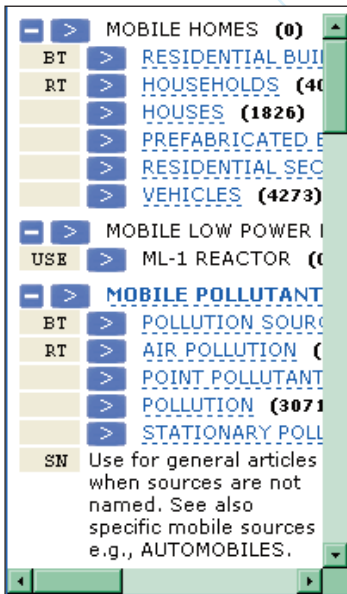

Da biste brže došli do željenih predmetnica, u polje za unos traženog termina upišite *mobile*, a zatim kliknite na **Search**.

KAKO PRETRAŽIVATI?

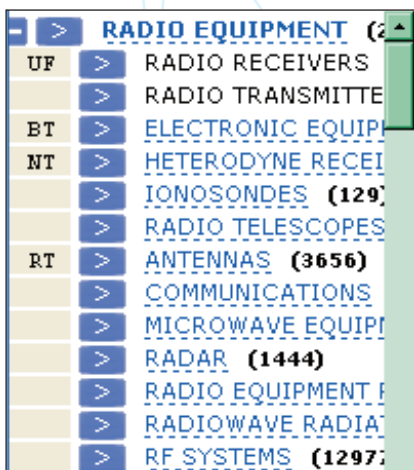
3. Ponuđene su sljedeće glavne predmetnice:

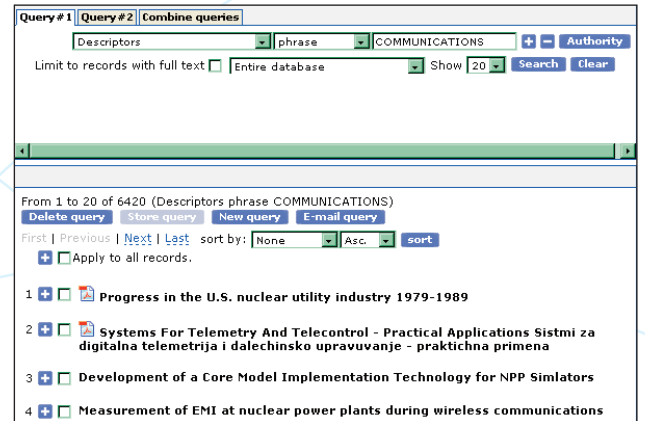
4. S obzirom na to da niti jedna od ponuđenih predmetnica ne odgovara vašem pretraživanju, ponovite pretraživanje po riječi *radio*. Upišite traženi pojam i kliknite na **Search**.

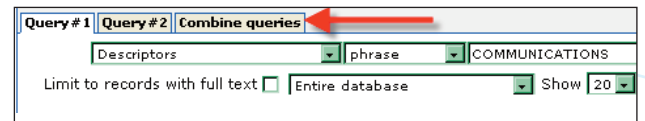
5. Ovaj put rezultati su korektni, stoga klikom na predmetnicu odaberite onu koja vam je potrebna.

6. Na osnovnom zaslonu automatski se vrši pretraživanje prema odabranoj predmetnici te se ispisuje lista rezultata pretraživanja.

Na novom sučelju baze INIS nije moguće istovremeno odabrati više predmetnica. Zato za svaku potrebnu predmetnicu provedite zasebno pretraživanje ponavljajući opisani postupak. Na kraju pretraživanja moguće je kombinirati koristeći opciju *Combine queries* na osnovnom zaslonu.

Upotreba tezaurusa trebala bi vam značajno olakšati pretraživanje. Pretraživanje će vjerojatno biti sveobuhvatnije, no to ne znači nužno i kvalitetnije rezultate pretraživanja. Uvijek možete procijeniti dobivate li bolje rezultate pretraživanja korištenjem tezaurusa ili slobodnim pretraživanjem po odabranim poljima.

"REDOVITI SAM PROFESOR U TRAJNOM ZVANJU I U 70. GODINI ŽIVOTA. KAD SE SJETIM KAKO SAM NEKADA TEŠKO DOLAZIO DO INFORMACIJA I LITERATURE, ODLIŠEVLJEM SAM S ONLINE BAZAMA PODATAKA. ISKRENE ČESTITKE."